

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2012 06 19
COM(2012) 286 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Prekybos žmonių panaikinimo ES strategija 2012–2016 m.

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Prekybos žmonėmis panaikinimo ES strategija 2012–2016 m.

1. APLINKYBĖS

Prekyba žmonėmis – šiuolaikinė vergijos apraiška. Neretai jos aukos užverbuojamos, vežamos arba apgyvendinamos jėga, prievarta ar apgaule, yra išnaudojamos (taip pat seksualiai), verčiamos dirbti, teikti paslaugas, elgetauti, nusikalsti ar atiduoti organus¹. Tai šiurkštus individo laisvės ir orumo pažeidimas, sunkios formos **nusikaltimas**, su kurio padariniais atskiros šalys dažnai negali veiksmingai kovoti vienos.

Prekyba žmonėmis gali būti pačių įvairiausių formų ir, kintant socialinėms bei ekonominėms aplinkybėms, keičiasi pati. Nuo jos nukenčia pažeidžiamos moterys, vyrai, mergaitės, berniukai. Naujausiais 2002–2011 m. laikotarpio skaičiavimais, kuriuos Tarptautinė darbo organizacija pateikė 2012 m. birželio mėn., pasaulyje verčiami dirbti ir seksualiai išnaudojami 20,9 mln. žmonių², iš jų 5,5 mln. prekybos žmonėmis aukų – vaikai. Tačiau manoma, kad tai patys kukliausi skaičiavimai³.

Kasmet prekyba žmonėmis, pelninga nusikalstama veikla, atneša nusikaltėliams dešimtis milijardų eurų pajamų.

2010 m. Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro (UNODC) ataskaitoje teigiama, kad 79 proc. pasaulyje nustatytų prekybos žmonėmis aukų buvo išnaudojamos seksualiai, 18 proc. buvo verčiamos dirbti, o 3 proc. išnaudojamos kitais būdais. 66 proc. aukų buvo moterys, 13 proc. – mergaitės, 12 proc. – vyrai, 9 proc. – berniukai⁴.

Šiuo metu nagrinėjami 2011 m. rugsėjo mėn. Komisijos surinkti duomenys apie prekybos žmonėmis aukas, policijos tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir nuosprendžius, atsižvelgiant į aukų lytį, amžių, išnaudojimo formą ir pilietybę⁵. Panašu, kad preliminarūs rezultatai atitinka UNODC ataskaitoje pateiktus statistinius duomenis. Trys ketvirtadaliai užregistruotų aukų

¹ Prekyba žmonėmis skiriasi nuo neteisėto migrantų įvežimo, nes naudojama jėga, žmonės išnaudojami, nebūtina kirsti sienas ar vežti juos fiziškai.

² 2012 m. birželio mėn. Tarptautinės darbo organizacijos ataskaita „2012 m. priverstinio darbo pasaulyje TDO skaičiavimai“. Ataskaitoje teigiama, kad prekyba žmonėmis gali būti laikoma priverstiniu darbu, todėl skaičiavimai atspindi visą prekybos žmonėmis darbo ir seksualinio išnaudojimo tikslais spektrą (p. 13).

³ Apytikriais skaičiavimais, kasmet pasaulyje priverstinis prekybos aukų darbas atneša 31,6 mlrd. JAV dolerių. Iš jų 15,5 mlrd. JAV dolerių, t. y. 49 proc., – išsivysčiusios pramonės šalyse (Patrick Belser, „Priverstinis darbas ir prekyba žmonėmis: pajamų sąmata („Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits“), darbinis dokumentas, Ženeva, Tarptautinis darbo biuras, 2005 m.).

⁴ 2010 m. UNODC ataskaita „Nusikalstamumo plitimas pasaulyje: tarptautinio organizuoto nusikalstamumo keliamos grėsmės vertinimas“ („The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment“).

⁵ Iš Eurostato surinktų statistinių duomenų, parengtų remiantis iš visų 27 valstybių narių gautais 2008–2010 m. laikotarpio atsakymais, galima susidaryti bendrą vaizdą.

parduotos siekiant jas išnaudoti seksualiai (tokių aukų padaugėjo nuo 70 proc. 2008 m. iki 76 proc. 2010 m.), o likusi dalis išnaudojama darbo tikslais (tokių aukų sumažėjo nuo 24 proc. iki 14 proc. 2010 m.), verčiamos elgetauti (3 proc.) ir tarnauti (1 proc.). Dvidešimt viena ES valstybė narė pateikė pagal lytį suskirstytą informaciją. Iš jos matyti, kad nagrinėjamu trejų metų laikotarpiu daugiausia prekiauta moterimis ir mergaitėmis, moterys sudarė 79 proc. aukų (iš jų 12 proc. mergaičių), o vyrai – 21 proc. aukų (iš jų 3 proc. berniukų). Dauguma valstybių narių pranešė, kad daugelis aukų yra iš ES šalių, daugiausia iš Rumunijos, Bulgarijos, Lenkijos ir Vengrijos. Trečiųjų šalių aukų daugiausia iš Nigerijos, Vietnamo, Ukrainos, Rusijos ir Kinijos.

Prekyba žmonėmis – sudėtingas tarptautinis reiškinys, išsiskiręs dėl skurdo rizikos, demokratinės kultūros stokos, lyčių nelygybės ir smurto prieš moteris, konfliktinių ir pokonfliktinių situacijų, prastos socialinės integracijos, galimybių stygiaus ir mažo užimtumo, galimybių įgyti išsilavinimą trūkumo, vaikų darbo ir diskriminacijos.

ES kovos su prekyba žmonėmis priemonės

Prekyba žmonėmis draudžiama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 5 straipsniu.

Politinį įsipareigojimą ES lygmeniu spręsti prekybos žmonėmis problemą rodo daugybė jau dešimtajame dešimtmetyje ES ir trečiojoiose šalyse priimtų iniciatyvų, priemonių bei finansavimo programų⁶.

Didžiausia pastarojo meto pažanga padaryta priėmus **Direktyvą 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos**⁷. Direktyva patvirtintas visapusiškas, integruotas požiūris, pagal kurį daugiausia dėmesio skiriama žmogaus teisėms bei aukoms ir atsižvelgiama į aukų lytį. Tikimasi, kad, iki 2013 m. balandžio 6 d. valstybių narių galutinai perkelta į nacionalinę teisę, direktyva turės didžiulį poveikį. Joje ne tik skiriama dėmesio teisėsaugai, bet ir siekiama užkirsti kelią nusikalstamumui bei užtikrinti, kad prekybos aukos turėtų galimybę atsigausti ir grįžti į visuomenę.

Iki tos datos kovoti su prekyba žmonėmis padeda įvairiose politikos srityse ES priimtose priemonėse⁸. Direktyvą dėl kovos su prekyba žmonėmis papildė ES teisės aktai dėl prekybos žmonėmis aukų teisės gyventi ES, dėl seksualinio vaikų išnaudojimo ir dėl sankcijų darbdaviams, kurie žino, kad trečiųjų šalių piliečiai jų valstybėje yra neteisėtai, bet vis tiek juos įdarbina. Prekybos žmonėmis klausimas taip pat nagrinėjamas komunikate „**ES vidaus saugumo strategijos įgyvendinimas**“⁹.

⁶ Komunikatas dėl prekybos moterimis seksualinio išnaudojimo tikslu (COM(96) 567 galutinis), Komunikatas „Kova su prekyba žmonėmis: integruota strategija ir pasiūlymai dėl veiksmų plano (COM(2005) 514 galutinis), ES planas dėl prekybos žmonėmis prevencijai ir kovai su ja skirtų geriausios praktikos, standartų ir procedūrų (2005/C 311/01) ir Komisijos darbo dokumentas dėl ES plano įgyvendinimo įvertinimo ir stebėsenos (COM(2008) 657 galutinis).

⁷ Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, OL L 101, 2011 4 15.

⁸ Direktyvos dėl nusikaltimų aukų teisių pasiūlymas (COM(2011) 275 galutinis), kova su smurtu prieš moteris, kurios pagrindiniai principai – lyčių lygybė ir kova su diskriminacija, ES vaiko teisių darbotvarkė (COM(2011) 60 galutinis), Veiksmų planas dėl nelydimų nepilnamečių (COM(2010) 213 galutinis), Direktyva 2009/52/EB dėl sankcijų darbdaviams, kurie žino, kad trečiųjų šalių piliečiai jų valstybėje yra neteisėtai, bet vis tiek juos įdarbina, ir Direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių sezoninio darbo pasiūlymas (COM(2010) 379 galutinis).

⁹ Komunikatas „ES vidaus saugumo strategijos įgyvendinimas. Penki žingsniai kuriant saugesnę Europą“, COM(2010) 673 galutinis.

Viename svarbiausių ES išorės migracijos politikos dokumentų, komunikate „**Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą**“¹⁰, pabrėžiama bendradarbiavimo su migrantų kilmės, tranzito bei tikslo trečiosiomis šalimis svarba ir vienu iš keturių ramsčių pripažįstama neteisėtoms migracijos bei prekybos žmonėmis prevencija ir mažinimas. Tokios nuostatos laikomasi ir **2009 m. ES išorės aspekto stiprinimo kovos su prekyba žmonėmis srityje veiksmų plane**¹¹.

Prekybos žmonėmis klausimas taip pat nagrinėjamas įvairiose išorės santykių priemonėse, kaip antai metinėse šalių kandidačių ir potencialių šalių kandidačių pažangos ataskaitose, vizų liberalizavimo dialogo su trečiosiomis šalimis gairėse ir veiksmų planuose, šalių strateginiuose dokumentuose, nacionalinėse bei regioninėse orientacinėse programose ir Europos kaimynystės politikos programose. Ši tema taip pat nagrinėjama dvišaliuose veiksmų planuose ir svarstoma per politinį dialogą su trečiosiomis šalimis¹².

Dėl tokios teisinių ir politinių priemonių įvairovės kyla iniciatyvų sutapimo ir kartojimosi rizika. Todėl šios strategijos tikslas – sudaryti nuoseklų dabartinių ir būsimų iniciatyvų pagrindą, nustatyti prioritetus, užpildyti spragas, taigi ir papildyti neseniai priimtą direktyvą. Komisija jau paskyrė ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatorę, kuri pradėjo dirbti 2011 m. kovo mėn.¹³, ir prižiūrės šios strategijos įgyvendinimą. Komisija taip pat įkūrė kovai su prekyba žmonėmis skirtą interneto svetainę¹⁴, kuri reguliariai atnaujinama. Svetainės paskirtis – atlikti specialistams ir plačiajai visuomenei skirto vieno langelio funkciją.

Tarptautinės priemonės

Jau anksčiau prekybai žmonėmis daug dėmesio skirta tarptautiniu lygmeniu. Reikšmingiausios priemonės – JT Palermo protokolas dėl prekybos žmonėmis ir Europos Tarybos konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis¹⁵. **Ne visos valstybės narės ratifikavo abi teises priemones, tačiau turėtų tai padaryti.** Beje, Komisija primygtinai ragina valstybes nares ratifikuoti visas šios srities tarptautines priemones bei susitarimus ir vykdyti susijusius teisinius įpareigojimus, kad kova su prekyba žmonėmis būtų veiksmingesnė, darnesnė ir nuoseklesnė¹⁶.

¹⁰ Komunikatas „Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą“ (COM(2011) 743 galutinis).

¹¹ 11450/5/09 REV 5, 2009 11 19, ir 9501/3/11 REV 3, 2011 7 4.

¹² Pavyzdžiui, per dialogą žmogaus teisių klausimais su daugiau kaip 40 pasaulio šalių ir per dialogą migracijos bei judumo klausimais, vykstantį septynių regionų lygmeniu su daugiau kaip šimtu šalių ir dvišaliu lygmeniu su daugiau kaip dvidešimt šalių.

¹³ Viena iš jos užduočių – nedelsiant užtikrinti nuoseklų ir darnų strateginį planavimą ES lygmeniu ir su tarptautinėmis organizacijomis bei trečiosiomis šalimis, kad ši problema būtų sprendžiama visapusiškai. <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/index>.

¹⁵ Protokolas dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertinamą ją, papildantis Jungtinių Tautų Organizacijos Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, sutarčių serija, tom. 2237, p. 319; Konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis (ET SS Nr. 197), Europos Taryba, Varšuva, 2005 5 16.

¹⁶ 1979 m. gruodžio 18 d. JT konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, Niujorkas, sutarčių serija, tom. 1249, p. 13, 1989 m. lapkričio 20 d. JT konvencija dėl vaiko teisių, Jungtinės Tautos, sutarčių serija, tom. 1577, p. 3, 1930 m. TDO konvencija dėl priverstinio darbo (Nr. 29), 1957 m. TDO konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo (Nr. 105), 1999 m. TDO konvencija dėl nepriimtino vaiko darbo (Nr. 182) ir 2011 m. TDO dėl namų ruošos darbininkų (Nr. 189).

2. PAGRINDINIAI PRIORITETAI

Šioje strategijoje Europos Komisija **daugiausia dėmesio teikia konkrečioms priemonėms, padėsiančioms perkelti į nacionalinę teisę ir įgyvendinti Direktyvą 2011/36/ES, duosiančioms papildomos naudos ir papildysiančioms ES bei trečiųjų šalių vyriausybų, tarptautinių organizacijų ir pilietinės visuomenės atliekamą darbą.**

Didžiausia atsakomybė už kovą su prekyba žmonėmis tenka valstybėms narėms. Šio komunikato tikslas – parodyti, kaip Europos Komisija ketina padėti valstybėms narėms tai daryti. Sprendime *Rantsev prieš Kiprą ir Rusiją*¹⁷ pateiktos aiškios žmogaus teisių srities gairės, o valstybės narės nedviprasmiškai įpareigos imtis reikiamų priemonių spręsti įvairius kovos su prekyba žmonėmis klausimus. Tarp tokių priemonių – įdarbinimas, tyrimas, baudžiamasis persekiojimas, žmogaus teisių apsauga ir parama aukoms. Jei valdžios institucijos sužino apie prekybos žmonėmis atvejį arba apie tam tikram asmeniui iškilusią grėsmę tapti prekybos žmonėmis auka, jos privalo imtis tinkamų priemonių.

Į šią strategiją priemonės įtrauktos po nuodugnaus jau galiojančių priemonių ir politikos tyrimo, ekspertų grupės¹⁸ darbo ir išsamių konsultacijų su vyriausybėmis, pilietinės visuomenės organizacijomis, socialiniais partneriais, mokslininkais, tarptautinėmis organizacijomis, nacionaliniais pranešėjais ar lygiaverčiais subjektais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis. Strategijoje atsižvelgta ir į aukų nuomones.

Šioje strategijoje nustatomi **penki prioritetai**, kuriems ES turėtų skirti daugiausia dėmesio sprendama prekybos žmonėmis klausimą. Taip pat išdėstomos priemonės, kurių Europos Komisija siūlo imtis per ateinančius penkerius metus kartu su kitais veikėjais, įskaitant valstybes nares, Europos išorės veiksmų tarnybą, ES institucijas, ES agentūras, tarptautines organizacijas, trečiąsias šalis, pilietinę visuomenę ir privatųjį sektorių. Nustatomi tokie prioritetai:

- A. Nustatyti, apsaugoti ir remti prekybos žmonėmis aukas**
- B. Stiprinti prekybos žmonėmis prevenciją**
- C. Griežtinti prekyautojų žmonėmis baudžiamąjį persekiojimą**
- D. Gerinti pagrindinių veikėjų tarpusavio veiklos koordinavimą, bendradarbiavimą ir politikos derinimą**
- E. Gilinti žinias apie problemas, kylančias dėl visų formų prekybos žmonėmis, ir veiksmingiau jas spręsti**

Kad prekybos žmonėmis politika būtų daugiasritė ir nuosekli, ją formuojant turi dalyvauti įvairesnė nei anksčiau veikėjų grupė. Grupę turėtų sudaryti policijos pareigūnai, pasieniečiai, imigracijos ir prieglobsčio tarnybų darbuotojai, prokurorai, advokatai, teisėjai, teismo personalas, būsto, darbo, sveikatos, socialinės ir saugos inspektoriai, pilietinės visuomenės organizacijų atstovai, socialiniai ir jaunimo darbuotojai, vartotojų teisių organizacijų nariai,

¹⁷ 2010 m. gegužės 10 d. Europos žmogaus teisių teismo galutinis sprendimas *Rantsev prieš Kiprą ir Rusiją*, ieškinys Nr. 25965/04.

¹⁸ Ekspertų grupės konsultuoja Komisiją politikos bei teisėkūros klausimais ir yra sudaromos Komisijos sprendimais, iš kurių naujausias priimtas 2011 m. rugpjūčio 12 d. (OL L 207, p. 14).

profesinių sąjungų atstovai, laikinojo darbo agentūrų darbuotojai, įdarbinimo agentūrų ir konsulinių bei diplomatinių įstaigų personalas, taip pat sunkiau pasiekiami asmenys, kaip antai teisiniai globėjai ir teisiniai atstovai, paramos vaikams ir aukoms tarnybų darbuotojai. Į politikos formavimą taip pat galėtų būti įtraukti savanoriai ir konfliktinėse situacijose pasirengę dirbti asmenys.

2.1. A PRIORITETAS. Nustatyti, apsaugoti ir remti prekybos žmonėmis aukas

Nustatyti aukas nėra lengva. Tačiau su auka gali bendrauti įvairių visuomenės sluoksnių atstovai. Nustatyti, ar tam tikras asmuo gali būti prekybos žmonėmis auka, yra nepaprastai svarbu, kad kiekvienas su juo reikalų turintis asmuo galėtų kuo geriau patenkinti penkis pagrindinius jo poreikius: pagarba ir pripažinimas, parama, apsauga, teisė kreiptis į teismą ir kompensacija. Nustačius auką, policijai ir baudžiamojo persekiojimo įstaigoms sudaromos sąlygos geriau ištirti nusikaltimą ir nubausti prekiautojus žmonėmis. Kartu reikia sukurti prekybos žmonėmis aukų apsaugos, rėmimo ir socialinės integracijos mechanizmus. Pagal 2011 m. direktyvą, pagalba ir parama turėtų būti teikiamos atsižvelgiant į individualius aukos poreikius ir apimti bent tinkamą ir saugų apgyvendinimą, materialinę pagalbą, medicininį gydymą, psichologinę pagalbą, konsultavimą, informavimą, vertimo raštu ir žodžiu paslaugas.

(1) 1 priemonė. Nacionalinių ir tarpvalstybinių nukreipimo mechanizmų sukūrimas

Valstybės narės turėtų **užtikrinti, kad būtų sukurti oficialūs, gerai veikiantys nacionaliniai nukreipimo mechanizmai**. Turėtų būti apibūdintos procedūros, kaip geriau nustatyti, nukreipti, apsaugoti ir remti aukas. Į šių mechanizmų taikymą turėtų būti įtrauktos visos susijusios valdžios institucijos ir pilietinė visuomenė. Turėtų būti parengti aukų nustatymo kriterijai, kurių turėtų laikytis visi šios veiklos dalyviai. Valstybės narės jau įsipareigojo šiuos mechanizmus sukurti iki **2012 m. pabaigos** pagal ES kovos su rirtu ir organizuotu nusikalstamumu politikos ciklą¹⁹.

Pagal Direktyvą dėl prekybos žmonėmis, aukos turėtų būti tinkamai apsaugomos ir remiamos atsižvelgiant į individualius rizikos ir poreikių vertinimus. Atlikti vertinimus turėtų būti viena iš nacionalinių nukreipimo mechanizmų funkcijų. Remdamasi pirmaisiais nacionalinių nukreipimo mechanizmų taikymo valstybėse narėse rezultatais, Komisija **parengs gaires**, kaip juos patobulinti iki 2015 m. Taip pat turėtų būti nagrinėjami tokie klausimai kaip žalos atlyginimas ir saugus grįžimas. Turėtų būti aiškiai apibrėžtas visų veiklos dalyvių vaidmuo ir atsakomybė.

Šiuo metu problemos, kylančios aukoms kertant sienas, paprastai sprendžiamos dvišaliu *ad hoc* pagrindu. Dažnai tai atima daug laiko ir nėra veiksminga. Laikydamosi į auką orientuoto požiūrio, iki 2015 m. Komisija **parengs ES tarpvalstybinį nukreipimo mechanizmo modelį**, pagal kurį nacionaliniai nukreipimo modeliai bus geriau susieti, kad būtų lengviau nustatyti, nukreipti, apsaugoti ir paremti aukas.

(2) 2 priemonė. Aukų nustatymas

Šiuo metu Komisija finansuoja projektą, pagal kurį, atsižvelgiant į EB ir TDO 2009 m. prekybos žmonėmis rodiklių sąrašus, 2014 m. bus **parengtos gairės, kaip geriau nustatyti prekybos žmonėmis aukas**. Šios gairės padės laikytis darnesnio požiūrio ir pagerinti aukų

¹⁹ Dok. 15358/10 COSI 69.

nustatymą. Jos taip pat turėtų padėti specialistams nustatyti aukas, ypač tas, kurios parduotos seksualinio išnaudojimo, darbo bei organų paėmimo tikslais, ir vaikus.

Be to, kaip minėta Komisijos komunikate dėl Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų plano, 2012 m. Komisija **parengs konsulinėms ir pasienio tarnyboms skirtas** prekybos žmonėmis aukų nustatymo **gaires**.

(3) 3 priemonė. Vaikų, prekybos žmonėmis aukų, apsauga

Vaikams kyla itin didelė rizika tapti ar pakartotinai būti prekybos žmonėmis aukomis. 2010 m. Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) atlikto tyrimo duomenimis, 79 tirtais pakartotinės prekybos žmonėmis atvejais 84 proc. aukų buvo vaikai arba 25 m. nesulaukę jaunuoliai. Be to, 18 proc. šių atvejų nepilnametis pakartotinai tapo prekybos žmonėmis auka, sulaukęs pilnametystės. Tai rodo, kad nepilnamečiams, prekybos žmonėmis aukoms, kyla rizika pakartotinai tapti prekybos žmonėmis aukomis sulaukus pilnametystės²⁰.

ES teisės aktuose²¹ numatyta, kad nukentėjusiems vaikams turi būti teikiama apsauga, pagalba ir parama. Siekiant patenkinti įvairius skirtingų grupių vaikų, įskaitant prekybos žmonėmis aukas, poreikius, būtina sukurti vaikams pritaikytas visapusiškos apsaugos sistemas, kurias taikant būtų koordinuojama įvairių įstaigų ir įvairių sričių veikla. Siekdama pagerinti vaikų apsaugą, **2014 m. Komisija finansuos vaikų apsaugos gairių rengimą**.

Valstybės narės turėtų **sustiprinti vaikų apsaugos** nuo prekybos žmonėmis **sistemas**. Jei vaiko grįžimas neprieštarauja jo interesams, valstybės narės turi užtikrinti, kad jis saugiai ir ilgam grįžtų į kilmės šalį Europos Sąjungoje ir už jos ribų, ir neleisti, kad jis pakartotinai taptų prekybos žmonėmis auka.

Be to, kalbant apie prekybą vaikais, šiuo metu valstybės narės nevienodai apibrėžia vaiko globėjo ir (arba) atstovo sąvoką²² ir skirtingai suvokia šių vaidmenį, kvalifikaciją bei kompetenciją²³. 2014 m. kartu su Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra Komisija ketina **parengti geriausios praktikos, susijusios su vaikų, prekybos žmonėmis aukų, globėjų ir (arba) atstovų vaidmeniu, modelį**.

(4) 4 priemonė. Informacijos apie aukų teises teikimas

Per daugelį metų Komisijos gauta korespondencija rodo, su kokiomis problemomis žmonės susiduria, atitinkamų institucijų ar organizacijų prašydami aiškios informacijos apie savo teises į paramą ir sveikatos priežiūrą, teisę gauti leidimą gyventi, darbo teises, teisę kreiptis į teismą ir naudotis advokato paslaugomis, galimybes reikalauti žalos atlyginimo.

²⁰ 2010 m. TMO tyrimas „Pakartotinės prekybos žmonėmis priežastys ir pasekmės: TMO prekybos žmonėmis duomenų bazės duomenys“ (The Causes and Consequences of Re-trafficking: Evidence from the IOM Human Trafficking Database).

²¹ Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis ir Direktyva 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR.

²² 2011 m. birželio 21 d. ES nelydimų nepilnamečių ekspertų grupės posėdis nelydimų vaikų globos klausimu.

²³ Žr. taip pat 2009 m. liepos mėn. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros ataskaitą „Prekyba vaikais Europos Sąjungoje – Iššūkiai, perspektyvos ir geroji patirtis“ (Child Trafficking in the EU — Challenges, perspectives and good practices).

Siekdama informuoti aukas apie jų teises ir padėti joms veiksmingai šiomis teisėmis naudotis, **2013 m. Komisija pateiks aiškios, patogios naudoti informacijos apie prekybos žmonėmis aukoms ES teisėje nustatytas darbo, socialines, aukų ir migrantų teises**²⁴. Vėliau, 2014 m., Komisija **padės valstybėms narėms teikti ir skleisti panašią informaciją nacionaliniu lygmeniu.**

2.2. B PRIORITETAS. Stiprinti prekybos žmonėmis prevenciją

Nuoseklus požiūris į prevenciją turi apimti baudžiamąjį persekiojimą bei apsaugą ir būti taikomas visose prekybos žmonėmis srityse. Stiprinti prevenciją reikia atsižvelgiant į pagrindines priežastis, dėl kurių žmonės tampa prekybos aukomis. Šių priežasčių šalinimas turėtų būti vienas esminių prevencijos ES ir trečiosiose šalyse aspektų.

(1) 1 priemonė. Paklausos suvokimas ir mažinimas

Keičiantis geriausio praktikos pavyzdžiais galima sumažinti visų formų prekybos žmonėmis, įskaitant seksualinį išnaudojimą, paklausą. Reikėtų remtis surengtomis vartotojų ir paslaugų naudotojų informavimo kampanijomis, per kurias svarstyti tokie klausimai kaip įmonių socialinė atsakomybė, elgesio kodeksai²⁵, žmogaus teisės įmonėje ir iniciatyvos, kuriomis siekiama panaikinti prekybą žmonėmis įmonių tiekimo grandinėse.

Kad geriau suvoktų, kaip būtų galima sumažinti paklausą, 2013 m. pagal Septintąją bendrąją programą Komisija finansuos **mokslinius tyrimus**, kurių tikslas – ištirti, **kaip sumažinti prekybos žmonėmis aukų**, įskaitant seksualiai išnaudojamas aukas ir tam tikrų kategorijų aukas, pavyzdžiui, vaikus, **paslaugų ir prekių paklausą bei pasiūlą**. Mokslinių tyrimų rezultatai bus aptarti 2016 m. Komisijos ataskaitoje apie teises priemones, kurių kai kurios valstybės narės ėmėsi, kad naudojimas prekybos žmonėmis aukų paslaugomis būtų laikomas nusikalstama veika²⁶.

(2) 2 priemonė. Privačiojo sektoriaus forumo įkūrimo skatinimas

Siekiant mažinti prekybos žmonėmis paklausą ir plėtoti tiekimo grandines, nesusijusias su prekyba žmonėmis, taip pat svarbu bendradarbiauti su privačiuoju sektoriumi.

2014 m. **bus sudaryta Europos įmonių kovos su prekyba žmonėmis koalicija**. Koalicija turėtų gerinti bendradarbiavimą su įmonėmis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis, spręsti kylančius uždavinius ir svarstyti prekybos žmonėmis prevencijos, ypač didelės rizikos srityse, priemones. 2016 m. Komisija ketina kartu su koalicija **parengti** prekybos žmonėmis aukų teikiamų paslaugų **paklausos mažinimo**, ypač didelės rizikos sektoriuose, tarp jų – sekso pramonėje, žemės ūkyje, statybų ir turizmo sektoriuose, **modelius ir gaires**.

²⁴ Taip pat bus pateikta informacijos apie Direktyva 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos, grindžiamas teises. Šiuo metu išnaudojamos ne visos direktyvos potencialas. Vieną didžiausių problemų kelia tai, kad aukoms trūksta informacijos apie jų teises. Komisija pradėjo šiuo metu valstybių narių pagal direktyvą taikomų prekybos žmonėmis aukų apsaugos priemonių ir sistemų tyrimą, siekdama nustatyti, ar dabar kiek skirtingai valstybėse narėse taikoma tvarka trukdo darniai ir veiksmingai kovoti su prekyba žmonėmis. <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/index>, <http://ec.europa.eu/immigration> ir <http://e-justice.europa.eu>.

²⁵ Pavyzdžiui, TMO kampanija <http://www.buyresponsibly.org>.

²⁶ Direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis 23 straipsnis.

(3) 3 priemonė. ES masto informavimo kampanijos ir prevencijos programos

Daug prekybos žmonėmis prevencijos programų, pavyzdžiui, informavimo kampanijų, vykdoma vietiniu, nacionaliniu, tarptautiniu lygmeniu ir trečiosiose šalyse. Tačiau beveik nebuvo nuosekliai vertinama, kaip tokios prevencijos programos padeda siekti jose užbrėžtų tikslų, pavyzdžiui, keisti elgseną ir mąstyseną, ir taip sumažinti prekybos žmonėmis tikimybę. Taip pat mažai žinoma apie papildomą tokių iniciatyvų naudą, nuoseklumą bei darnumą (jei jos kelios) ir apie jų tarpusavio ryšius.

2013 m. pagal vidaus reikalų srities finansavimo programą Komisija nuodugniai **išnagrinės įvairių veikėjų jau taikomas prekybos žmonėmis prevencijos iniciatyvas**. Po to Komisija kartu su valstybėmis narėmis parengs ES masto gaires dėl būsimų prevencijos priemonių ir informavimo kampanijų, per kurias bus atsižvelgiama į lyčių klausimą. Remiantis jau dabar vykdomos prevencijos analize, **2015 m. bus nustatyti ryšiai su vykdomomis informavimo kampanijomis**²⁷.

2014 m. pagal vidaus reikalų srities finansavimo programą Komisija **pradės ES masto informavimo kampanijas**, skirtas konkrečioms rizikos grupėms, kaip antai moterims, vaikams, namų ruošos pagalbininkams, romų bendruomenėms ir tapatybės dokumentų neturintiems darbuotojams, ir tokioms temoms kaip dideli sporto renginiai. Siekiant veiksmingai informuoti tikslines grupes, bus naudojamos internetu ir socialiniais tinklais.

2.3. C PRIORITETAS. Griežtinti prekyautojų žmonėmis baudžiamąjį persekiojimą

Prekyba žmonėmis peržengia atskirų valstybių narių sienas. Dauguma prekyautojų žmonėmis dirba pasitelkdami gerai veikiančius tinklus, kurie sudaro jiems sąlygas pervežti aukas per sienas arba iš vienos šalies vietos į kitą. Tiesą sakant, vidaus prekyba žmonėmis, kai aukomis, kurių dauguma yra ES piliečiai, prekiaujama jų ar kitoje valstybėje narėje, didėja. Nors pastaruoju metu daugiau dėmesio skiriama prekybos žmonėmis atvejų tyrimui ir baudžiamajam prekyautojų žmonėmis persekiojimui, bendras Europos Sąjungoje dėl to iškeltų bylų skaičius tebėra mažas. Palyginus duomenis matyti, kad prekybos žmonėmis bylose nuosprendžių sumažėjo: nuo 1 534 2008 m. iki 1 445 2009 m. ir 1 144 2010 m.

(1) 1 priemonė. Nacionalinių daugiasričių teisėsaugos tarnybų įsteigimas

Valstybės narės pripažįsta, kad, siekiant geriau tirti prekybos žmonėmis atvejus ir vykdyti baudžiamąjį prekyautojų žmonėmis persekiojimą, ES kovos su rimtu ir organizuotu nusikalstamumu politikos ciklo strateginiai tikslai ir operatyviniai veiksmai turi būti naujoviški, daugiasričiai ir aktyvūs.

Kad galėtų geriau tirti prekybos žmonėmis atvejus, vykdyti baudžiamąjį prekyautojų žmonėmis persekiojimą, glaudžiau tarpusavyje bendradarbiauti ir sutelkti vienoje vietoje žinias apie prekybą žmonėmis, valstybės narės turėtų **įsteigti nacionalines daugiasrites teisėsaugos tarnybas**. Tarnybos turėtų palaikyti ryšius su ES agentūromis, visų pirma Europolu,²⁸ ir surinktą informaciją siųsti nacionaliniams Europolo padaliniais, kurie ją perduotų Europolui. Tarnybos turėtų skirti dėmesio visų formų prekybai žmonėmis, pagerinti

²⁷ Pavyzdžiui, UNODC mėlynosios širdies kampanija arba JK mėlynojo akių raiščio kampanija.

²⁸ Tarnybos turėtų palaikyti ryšius su teisėsaugomis įstaigomis kitose ES ir trečiosiose šalyse. Tarnybų ekspertai turėtų dalyvauti prekybos žmonėmis srities bylų analizės darbo grupės posėdžiuose, su ES politikos ciklu susijusiuose posėdžiuose, kreipimosi į Europolą dėl prekybos žmonėmis vadove minėtų ryšių palaikymo institucijų posėdžiuose ir kt.

prekybos žmonėmis atvejų nustatymą ir šios srities informacijos rinkimą bei analizavimą. Reikia nustatyti vietinių, regioninių ir nacionalinių teisėsaugos tarnybų keitimosi informacija tvarką. Tarnybos taip pat turėtų atkreipti dėmesį į naujus reiškinius, kaip antai prekybos žmonėmis aukų verbavimą ir jų paslaugų reklamavimą internete.

(2) 2 priemonė. Aktyvaus finansinio tyrimo užtikrinimas

Atsižvelgdamos į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos finansinių veiksmų darbo grupės rekomendacijas²⁹, 2013 m. **valstybės narės turėtų aktyviai vykdyti prekybos žmonėmis bylų finansinius tyrimus**, pateikti informaciją Europolo analitinei darbo grupei ir toliau bendradarbiauti su tokiomis ES agentūromis kaip Eurojustas ir Europos policijos koledžas (CEPOL).

Iki 2015 m. **Europolas atliks analizę, remdamasis iš valstybių narių gauta informacija apie prekybos žmonėmis bylų finansinius tyrimus**. Atlikus analizę turėtų paaiškėti geriausia finansinių policijos tyrimų praktika ir modeliai. Finansinis tyrimas – pripažinta įrodymų rinkimo priemonė. Renkant įrodymus, kad būtų iškelta byla prekyautojams žmonėmis, daugelis tyrimų iš esmės tebeprisklaido nuo aukos parodymų. Iš finansinių šaltinių gauti duomenys galėtų tapti papildomais įrodymais, ypač didelės rizikos sektoriuose³⁰, ir taip palengvinti aukoms tenkančią liudijimo teisme našta. Finansiniai tyrimai taip pat galėtų būti naudingi rengiant rizikos vertinimus, gilinant žinias apie nusikaltimų, susijusių su prekyba žmonėmis, braižą ir tobulinant prekybos žmonėmis atvejų nustatymo būdus.

(3) 3 priemonė. Policijos ir teismo tarpvalstybinio bendradarbiavimo stiprinimas

Komisija pripažįsta teismo bendradarbiavimo stiprinimo prekybos žmonėmis srityje svarbą. Todėl ji ragina nacionalines institucijas ir ES agentūras **prireikus sudaryti bendras tyrimų grupes ir į visas tarpvalstybines prekybos bylas įtraukti Europolą bei Eurojustą. Valstybės narės turėtų išnaudoti visą ES agentūrų potencialą** ir dalytis informacija, kad padidėtų tarpvalstybinių teisėsaugos ir teismo tyrimų skaičius bei kokybė. Pagal savo įgaliojimus ES agentūros turėtų aktyviai dalytis informacija tarpusavyje ir su valstybėmis narėmis. **Valstybės narės taip pat turėtų bendradarbiauti su Eurojustu vykdydamos būsimą Eurojusto kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planą.**

(4) 4 priemonė. Bendradarbiavimo už ES sienų stiprinimas

2012 m. pagal stabilumo priemonę ES finansuos bandomąjį projektą, kuriuo bus siekiama sustiprinti **regioninį bendradarbiavimą kovojant su prekyba žmonėmis maršrutuose iš Rytų į ES.**

Kitos kovos su organizuotu nusikalstamumu ir prekyba žmonėmis iniciatyvos taip pat padės užtikrinti ES saugumo politikos sričių vidaus ir išorės aspektų nuoseklumą. Jos taip pat padės daugiau sužinoti, kokie ryšiai prekyautojų žmonėmis tinklus sieja su kitais nusikaltimus vykdančių nusikaltėlių tinklais. Iniciatyvomis turėtų būti siekiama tobulinti duomenų rinkimo, analizavimo ir keitimosi jais nacionaliniu bei tarpvalstybiniu lygmeniu sistemas, skatinti ir padėti regioniniu lygmeniu dalytis informacija apie prekybą žmonėmis ir koordinuoti šios

²⁹ 2012 m. vasario mėn. EBPO finansinių veiksmų darbo grupės rekomendacijos dėl tarptautinių kovos su pinigų plovimu, terorizmo finansavimu ir ginklų platinimu standartų.

³⁰ 2011 m. Europolo atliktas ES organizuoto nusikalstamumo grėsmės įvertinimas. Minėti sektoriai – žemės ūkis, statybos, tekstilė, sveikatos priežiūra, namų ruoša ir sekso pramonė (žr. p. 19).

srities veiklą, stiprinti nacionalinių ir tarpvalstybinių teisėsaugos įstaigų bendradarbiavimą, didinti prokurorų, konsulinių įstaigų ir NVO personalo kompetenciją.

2.4. D PRIORITETAS. Gerinti pagrindinių veikėjų tarpusavio veiklos koordinavimą, bendradarbiavimą ir politikos derinimą

Būtina gerinti pagrindinių kovos su prekyba žmonėmis veikėjų tarpusavio veiklos koordinavimą ir bendradarbiavimą, vadovaujantis daugiasektoriu, daugiasričiu požiūriu. Taip pat svarbus nuoseklumas, **kad susijusiose politikos srityse būtų atsižvelgiama į kovą su prekyba žmonėmis.**

Geriausias būdas organizuoti įvairių veikėjų bendradarbiavimą – nustatyti oficialius mechanizmus ir procedūras, kuriais būtų aiškiai apibrėžtos veikėjų pareigos, vaidmuo ir užduotys. 2011 m. spalio 18 d. 5-osios ES kovos su prekyba žmonėmis dienos proga ES teisingumo ir vidaus reikalų agentūros pasirašė bendrą deklaraciją. Susitarime numatyta geresnė prekybos žmonėmis prevencija, veiksmingesnis nusikaltimų tyrimas bei baudžiamasis nusikaltėlių persekiojimas ir veiksmingesnė aukų apsauga, užtikrinama nepažeidžiant jų pagrindinių teisių ir atsižvelgiant į aukų lytį³¹. Komisija **koordinuos ir stebės šio susitarimo įgyvendinimą.**

(1) 1 priemonė. Nacionalinių pranešėjų ar lygiaverčių subjektų ES tinklo stiprinimas

2009 m. buvo sukurtas neoficialus ES nacionalinių pranešėjų ar lygiaverčių subjektų tinklas, kurio posėdžiai vyksta kas šešis mėnesius. Pagal Direktyvos dėl prekybos žmonėmis prevencijos ir kovos su ja 19 straipsnį, visos valstybės narės turi paskirti nacionalinius pranešėjus ar lygiaverčius subjektus, kurių užduotys yra, be kita ko, analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, vertinti kovos su prekyba žmonėmis pastangų poveikį, taip pat rinkti duomenis. 2013 m. Komisija **sustiprins ES masto veiklos koordinavimo mechanizmą, kad padėtų nacionaliniams pranešėjams** stebėti, kaip valstybės narės vykdo ES ir tarptautinius įsipareigojimus, rinkti prekybos žmonėmis duomenis, analizuoti jos tendencijas ir vykdyti šios srities mokslinius tyrimus nacionaliniu lygmeniu, vertinti prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja bei aukų apsaugos pažangą ir įtraukti į šią veiklą pilietinę visuomenę.

(2) 2 priemonė. ES išorės politikos veiklos koordinavimas

Tiek ES išorės aspekto stiprinimo kovos su prekyba žmonėmis srityje veiksmų plane, tiek komunikate „Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą“ numatyta geriau koordinuoti ES išorės politikos veiklą ir laikytis nuoseklaus požiūrio, pagrįsto ES susitarimais, strategine partneryste ir politiniu dialogu. Reikėtų sudaryti trečiųjų šalių ir regionų, su kuriais ateityje svarbiausia bendradarbiauti, sąrašą. **Būtų galima apsvarstyti galimybę 2013 m. ES delegacijose prioritetingose trečiosiose šalyse ir regionuose įdiegti bendradarbiavimo kovojant su prekyba žmonėmis mechanizmus,** kad būtų sustiprintas bendradarbiavimas, užmegzta partnerystė, pagerintas veiklos koordinavimas ir padidintas nuoseklumas.

³¹ Minėtos agentūros – tai Europos policijos koledžas (CEPOL), Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO), Europos lyčių lygybės institutas (EIGE), Europolas, Eurojustas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) ir Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūra (FRONTEX), <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity.action?id=55a48066-dcf5-4e71-b191-cedcf0caa97a>.

Komisija taip pat sieks **sustiprinti ir oficialiai įteisinti partnerystę su tarptautinėmis organizacijomis**³², veikiančiomis kovos su prekyba žmonėmis srityje, kad būtų geriau keičiamasi informacija ir bendradarbiaujama, ypač politikos planavimo, prioritetų nustatymo, duomenų rinkimo, mokslinių tyrimo, stebėjimo ir vertinimo srityse.

Kaip šiurkštus žmogaus teisių pažeidimas pagal Pagrindinių teisių chartiją, prekyba žmonėmis ir toliau bus reglamentuojama **ES susitarimų su trečiosiomis šalimis, įskaitant laisvosios prekybos susitarimus, nuostatomis dėl žmogaus teisių**, kurios sudaro bendradarbiavimo žmogaus teisių srityje ir jų puoselėjimo pagrindą³³.

Pagal vystomojo bendradarbiavimo ir kitas išorės santykių srities finansavimo programas Komisija **ir toliau finansuos trečiosiose šalyse ir regionuose vykdomus projektus**, susijusius su visais prekybos žmonėmis (taip pat tarp Pietų šalių) aspektais, įskaitant prevenciją, apsaugą ir baudžiamąjį persekiojimą.

(3) 3 priemonė. Pilietinės visuomenės forumo įkūrimo skatinimas

2013 m. **bus įkurtas ES pilietinės visuomenės organizacijų ir paslaugų teikėjų**, teikiančių aukoms apsaugą ir paramą valstybėse narėse bei tam tikrose trečiosiose šalyse, **forumas**. Komisija užtikrins, kad jam būtų skirta lėšų pagal vidaus reikalų srities finansavimo programas.

(4) 4 priemonė. ES finansuojamų projektų peržiūra

Jau daug metų Europos Komisija finansuoja įvairius kovos su prekyba žmonėmis projektus³⁴. Skiriasi projektų tikslinės grupės, nagrinėjami įvairūs problemos aspektai. Komisija užtikrins, kad jos kovos su prekyba žmonėmis interneto svetainėje būtų pateikta informacija apie visus ES finansuojamus projektus, susijusius su prekybos žmonėmis vidaus ir išorės aspektais. Vėliau, 2014 m., Komisija, atsižvelgdama į būtinybę užtikrinti didesnę įvairių sektorių politikos, kuri daro poveikį kovos su prekyba žmonėmis veiklai ir iniciatyvoms, nuoseklumą, **atliks išsamią šių projektų peržiūrą** ir sudarys geografinių zonų, sričių, įvairių veikėjų, projektų rūšių, jų rezultatų ir rekomendacijų aprašą. **Ši peržiūra padės sustiprinti būsimus projektus ir sudarys tvirtą nuoseklios, ekonomiškos, strateginės ES politikos bei iniciatyvų finansavimo pagrindą.**

(5) 5 priemonė. Pagrindinių teisių aspekto stiprinimas kovos su prekyba žmonėmis politikoje ir susijusiose priemonėse

Kad kova su prekyba žmonėmis būtų nuosekli, šios srities politikoje ir teisėkūroje būtina atsižvelgti į pagrindinių teisių aspektą. Komisijos priimtoje Veiksmingo Pagrindinių teisių chartijos įgyvendinimo Europos Sąjungoje strategijoje³⁵ nustatyta, kad Komisija nuo pat

³² Komisija oficialiai įteisino įvairių formų partnerystę ir bendradarbiauja su JT, Europos Taryba, Tarptautine migracijos organizacija, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija, Pasaulio sveikatos organizacija ir Tarptautine darbo organizacija. Tęsti bendradarbiavimą su šiomis organizacijomis bus itin svarbu kovojant su prekyba žmonėmis organų atėmimo tikslu.

³³ Bendras komunikatas „Žmogaus teisės ir demokratija – svarbiausias ES išorės veiksmų elementas. Veiksmingesnio požiūrio formavimas“, COM(2011) 886 galutinis.

³⁴ Informacijos apie daugumą projektų galima rasti Komisijos kovos su prekyba žmonėmis interneto svetainėje.

³⁵ 2010 m. spalio 19 d. Veiksmingo Pagrindinių teisių chartijos įgyvendinimo Europos Sąjungoje strategija, COM(2010) 573 galutinis, paskelbta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0573:FIN:LT:PDF>.

pradžią privalo užtikrinti atlikdama pagrindinių teisių patikrinimą, kad jos teisės aktų pasiūlymuose ir kituose dokumentuose visada būtų griežtai laikomasi chartijos garantuojamų pagrindinių teisių³⁶.

Taip pat daug šioje srityje nuveikė įvairios organizacijos ir įstaigos, kaip antai Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras ir Europos Taryba. Be to, buvo parengta pilietinės visuomenės organizacijoms skirta kovos su prekyba žmonėmis politikos bei teisės aktų vertinimo priemonė³⁷ ir gairės dėl pagrindinių teisių Komisijos poveikio vertinimuose.

Kad galiojančios priemonės būtų veiksmingesnės, 2014 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, remdamasi dabartiniais ir ankstesniais kovos su prekyba žmonėmis rezultatais, parengs **priemonę, pavyzdžiui vadovą ar gaires, kuri padės valstybėms narėms spręsti pagrindinių teisių klausimus**, susijusius su kovos su prekyba žmonėmis politika ir susijusiomis priemonėmis, kurioje bus atsižvelgiama į atitinkamas struktūras, procesus ir rezultatus, daugiausia dėmesio skiriama aukų teisėms, paisoma lyties aspekto ir vaiko interesų. Vėliau pagal būsimas teisingumo srities finansavimo programas Komisija **padės valstybėms narėms šią priemonę įgyvendinti**.

(6) 6 priemonė. Įvairių mokymo dalykų poreikių koordinavimas

Viena svarbiausių Direktyvos dėl kovos su prekyba žmonėmis nuostatų yra ta, kad **šioje srityje dirbantiems asmenims turi būti rengiami mokymai**. Tai matyti ir iš daugumos per konsultacijas dėl šios strategijos pateiktų atsakymų. Mokymo mechanizmai ir tikslinės, specializuotos kovos su prekyba žmonėmis programos turi tapti vienodesni ir darnesni³⁸. Asmenims, kurie nuolat susiduria su prekybos žmonėmis klausimais, turi būti rengiami mokymai. Remdamasi komunikatais dėl pasitikėjimo teisingumu Europos Sąjungoje didinimo ir dėl Europos mokymo programos, kurią numatyta priimti 2012 m. pabaigoje, **Komisija sustiprins mokymus ir daugiausia dėmesio skirs teisminei sistemai bei tarpvalstybinei teisėsaugai**. Svarbiausias Komisijos **tikslas bus sutelkti įvairius veikėjus**, kad padidėtų politikos nuoseklumas, ir, jei tinka, daugiausia pastangų skirti konkrečioms sritims bei veikėjams.

Bus svarstomos galimybės rengti prie rinkos ekonomikos pereinančioms ar besivystančioms šalims skirtas mokymo programas, taip pat pasitelkiant Europos mokymo fondą. Europos policijos koledžas, Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūra ir Europos prieglobsčio paramos biuras toliau analizuos atitinkamų suinteresuotųjų šalių mokymo poreikius³⁹. Komisija apsvarstys galimybę bendradarbiauti su ES delegacijomis rengdama joms ir – per jas – trečiosioms šalims skirtus kovos su prekyba žmonėmis mokymus.

³⁶ 2011 m. gegužės 6 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Praktinės gairės dėl atsižvelgimo į pagrindines teises Komisijos poveikio vertinimuose“, SEC(2011) 567 galutinis.

³⁷ Teisių vadovas (The Right Guide), <http://ec.europa.eu/anti-trafficking/entity?id=7dbb0353-cb8a-4bcc-a3fa-34dfbe01bbca>.

³⁸ Komunikatas „Naujas Europos teisininkų mokymo aspektas – pasitikėjimo teisingumu Europos Sąjungoje didinimas“, COM(2011) 551 galutinis.

³⁹ CEPOL rengia policijos pareigūnams skirtus kovos su prekyba žmonėmis mokymus, taip pat bendras mokymo programas ir elektroninius kursus. FRONTX parengė pasieniečiams skirtą kovos su prekyba žmonėmis mokymo vadovą. EASO mokymo priemonių rinkinį, pavyzdžiui, mokymo modulius ir vadovus, sudarys prekybos žmonėmis aukų nustatymo ir nukreipimo priemonės bei informacija.

2.5. E PRIORITETAS. Gilinti žinias apie naujas problemas, kylančias dėl visų formų prekybos žmonėmis, ir veiksmingiau jas spręsti

Visų formų prekybos žmonėmis tendencijos, modeliai ir darbo metodai keičiasi, prisitaiko prie kintančių paklausos ir pasiūlos modelių. Neretai įvairios išnaudojimo formos būna taip susiliejusios ir susipynusios, kad sunku jas tiksliai nustatyti. Dėl to dar sunkiau nustatyti aukas. Būtina kuo greičiau suvokti tokias tendencijas ir imtis veiksmingo atsako.

(1) 1 priemonė. ES masto duomenų rinkimo sistemos sukūrimas

Komisija kartu su valstybėmis narėmis **sukurs ES masto duomenų rinkimo ir skelbimo sistemą, kurioje duomenys bus suskirstyti pagal aukų amžių ir lytį.** Kuriant sistemą itin svarbu bus suvokti vidaus prekybos žmonėmis srautus ir tendencijas. Remdamasi duomenų, kurie pirmą kartą bus renkami 2012 m., rezultatais, Komisija su nacionaliniais pranešėjais **sieks, kad vėliau rinkiami 2011 ir 2012 m. duomenys būtų palyginami ir patikimi.** Rezultatų tikimasi 2014 m.

Komunikate dėl nusikalstamumo ES vertinimo Komisija pabrėžė, kad konkrečiais faktais pagrįstai kovos su prekyba žmonėmis politikai vykdyti reikalingi patikimi, palyginami duomenys. Į komunikatą įtrauktas 2011–2015 m. duomenų rinkimo remiantis keliais rodikliais veiksmų planas⁴⁰.

(2) 2 priemonė. Žinių apie prekybos žmonėmis lyties dimensiją ir pažeidžiamų asmenų grupės gilinimas

2013 m. Komisija pagilins **žinias apie prekybos žmonėmis lyties dimensiją**, tarp jų – žinias apie moterų ir vyrų verbavimo ir išnaudojimo ypatumus, susijusius su lytimi, apie įvairių formų prekybos žmonėmis pasekmes konkrečiai lyčiai, apie galimus moterims ir vyrams kylančios rizikos tapti auka skirtumus ir jos poveikį jiems.

Rizika tapti prekybos žmonėmis ir įvairių formų išnaudojimo auka priklauso nuo lyties. Moterys ir mergaitės paprastai parduodamos siekiant jas išnaudoti sekso pramonėje, namų ruošos ar sveikatos priežiūros sektoriuje, o vyrai ir berniukai dažniausiai verčiami dirbti, ypač žemės ūkio, statybų, kasybos, miškininkystės sektoriuose ir žvejybos laivuose. Be to, gali skirtis trumpalaikės bei ilgalaikės prekybos moterimis ir vyrais pasekmės, nelygu prekybos žmonėmis forma ir aukos lytis.

Didesnė rizika tapti prekybos žmonėmis aukomis kyla pažeidžiamų asmenų grupėms: vaikams, ypač nebaigusiems mokyklos, paliktiems⁴¹, nelydimiems ir neįgaliems, taip pat romų bendruomenei⁴². Atsižvelgdama į lyties dimensiją, **2014 m. Komisija užtikrins, kad pagal mokslinių tyrimų finansavimo programą būtų skirta lėšų tokių didelės rizikos asmenų grupių padėties suvokimui pagerinti**, ir ateityje kartu su valstybėmis narėmis nuosekliau planuos veiksmus.

⁴⁰ Komunikatas „Statistinis nusikalstamumo ES vertinimas. 2011–2015 m. statistikos veiksmų planas“, COM(2011) 713 galutinis.

⁴¹ Kalbama apie vaikus, kuriuos tėvai palieka kilmės šalyje išvykdami dirbti į kitą valstybę narę.

⁴² Atsižvelgiama į šios srities mokslinius tyrimus, pavyzdžiui, Vaikų elgetavimo tipų ir politinių šios problemos sprendimų ES tyrimą, JLS/2009/ISEC/PR/008-F2.

(3) 3 priemonė. Verbavimo internete suvokimas

2014 m. pagal saugesnio interneto finansavimo programą Komisija remia projektus, kurių tikslas – **pagerinti žinias apie verbavimą internete ir socialiniuose tinkluose, įskaitant verbavimą tarpininkų pagalba**. Internetas prieinamas daugeliui, jame apstu galimybių užverbuoti būsimas aukas⁴³. Internete dažniausiai siūlomas patrauklus modelio, šokėjo, naktinio baro atlikėjo darbas užsienyje, kurį nesudėtinga rasti atlikus paprastą paiešką, atsivėrus išskylantiesiems langams, prisijungus prie pokalbių kanalo ir gavus brukalą elektroniniu paštu. Vis dažniau verbavimui naudojami socialiniai tinklai.

(4) 4 priemonė. Kova su prekybos žmonėmis aukų išnaudojimo darbo tikslais

2013 m. pagal vidaus reikalų srities finansavimo programą Komisija finansuos **teismų praktikos visose valstybėse narėse tyrimą**, kad prekybos žmonėmis aukų išnaudojimo darbo tikslais bylų tyrimas ir baudžiamasis tokių prekiautojų žmonėmis persekiojimas būtų kiekybiškesnis ir kokybiškesnis. Daugelyje ataskaitų pažymėta, kad valstybės narės skirtingai sprendžia prekybos žmonėmis aukų išnaudojimo darbo tikslais problemą. Panašu, kad skiriasi valstybių narių šioje srityje priimtose baudžiamosios teisės nuostatos ir jų įgyvendinimas. Tai gali kliudyti tarpvalstybiniam bendradarbiavimui. Geriau susipažinus su valstybių narių teismų praktika, būtų galima išsiaiškinti šiuos skirtumus.

Užkirsti kelią įvairių formų prekybai žmonėmis taip pat padės tinkamai taikomi darbo (rinkos) teisės aktai ir migrantų darbą ES reglamentuojantys įstatymai. Daugiau dėmesio reikia skirti administraciniams prekybos žmonėmis aspektams, kaip antai rangovams, subrangovams ir įdarbinimo agentūroms, ypač sektoriuose, kuriems gresia didelė prekybos žmonėmis rizika. Taip pat reikėtų remti ES padoraus darbo darbotvarkę⁴⁴ ir skatinti gerinti socialinę apsaugą kilmės šalyse.

2015 m. Komisija kartu su Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondu (*Eurofund*) **parengs valdžios institucijoms skirtą** laikinojo darbo agentūrų ir tarpinių agentūrų, pavyzdžiui, įdarbinimo agentūrų, veiklos stebėjimo ir vykdymo **geriausios praktikos vadovą**. Vadove turėtų būti numatytos licencijavimo sistemos ir tokių agentūrų atsakomybė reglamentuojančios nuostatos.

Komisija taip pat **glaudžiau bendradarbiaus su darbo, socialinės apsaugos, sveikatos, saugos ir žuvininkystės inspektoriais** prekybos žmonėmis aukų nustatymo ir nukreipimo, informuotumo didinimo bei mokymo stiprinimo srityse ir tai įtrauks į 2013 m. ES tinklų darbotvarkę.

3. VERTINIMAS IR STEBĖJIMAS

Atsižvelgdama į prekybos žmonėmis srities ataskaitų teikimo ES mechanizmų įvairovę⁴⁵ ir šio komunikato ryšį su Direktyva dėl kovos su prekyba žmonėmis, Komisija ketina nustatyti

⁴³ Žr. 2007 m. Europos Tarybos tyrimą dėl piktnaudžiavimo internetu siekiant užverbuoti prekybos žmonėmis aukas.

⁴⁴ Komunikatas „Skatinti padorų darbą visiems – Europos Sąjungos indėlis įgyvendinant padoraus darbo pasaulyje darbotvarkę“, COM(2006) 249 galutinis.

⁴⁵ Siekiama kuo labiau išnaudoti dabartinius prekybos žmonėmis srities ataskaitų teikimo mechanizmus, kaip antai mechanizmus, susijusius su ataskaitų teikimu pagal ES kovos su rimtu ir organizuotu

veiksmingas stebėjimo ir vertinimo procedūras, kurios nekartotų dabartinių ataskaitų teikimo mechanizmų. Valstybės narės raginamos pačios stebėti ir vertinti nacionalinių kovos su prekyba žmonėmis strategijas ir priemones.

Remdamasi Direktyva dėl kovos su prekyba žmonėmis, iki 2015 m. ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai Komisija įvertins, koku mastu valstybės narės ėmėsi priemonių, kad laikytųsi šios direktyvos.

Vėliau, remdamasi direktyva, Komisija **kas dveji metai** Tarybai ir Europos Parlamentui **teiks** bendromis su valstybėmis narėmis pastangomis padarytos **pažangos** kovojant su prekyba žmonėmis **ataskaitą**. Pirmojoje ataskaitoje, kurią numatoma paskelbti **2014 m., bus pateiktas pirmasis šio komunikato taikymo vertinimas**.

Pagaliau, 2016 m. ataskaitoje bus **įvertintas nacionalinės teisės aktų, kuriuose naudojimasis prekybos žmonėmis aukų paslaugomis pripažįstamas nusikalstama veika, poveikis**. Prireikus ataskaitoje bus pateikta atitinkamų pasiūlymų.

Itin svarbus stebint ir vertinant šiame komunikate apibūdintas priemones bus neoficialaus nacionalinių pranešėjų ar lygiaverčių subjektų tinklo vaidmuo. Bus atsižvelgiama į valstybėse narėse jų pateiktas ataskaitas. **Nacionaliniams pranešėjams ar lygiaverčiams subjektams Komisija primygtinai rekomenduoja** rengiant ataskaitas **konsultuotis su pilietine visuomene**.

Ar prekybos žmonėmis panaikinimo ES strategijos 2012–2016 m. poveikis bus toks, kokio tikimasi, didele dalimi priklausys nuo finansavimo ir nuo visų šiame komunikate minėtų veikėjų dalyvavimo.

nusikalstamumu politikos ciklą ir su Europos Tarybos kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupės (GRETA) ataskaitomis.

Prekybos žmonėmis panaikinimo ES strategijos 2012–2016 m. priemonių santrauka

PRIORITETAI IR PRIEMONĖS	ATSAKO	LAIKAS
A PRIORITETAS. Nustatyti, apsaugoti ir remti prekybos žmonėmis aukas		
Nacionalinių nukreipimo mechanizmų sukūrimas	VN / COM	2012
Aukų apsaugos gairės	COM	2015
ES tarpvalstybinio nukreipimo mechanizmo modelis	COM	2015
Prekybos žmonėmis aukų geresnio nustatymo gairės	COM	2014
Konsulinėms ir pasienio tarnyboms skirtos prekybos žmonėmis aukų nustatymo gairės	COM	2012
Gairės dėl vaikų apsaugos sistemų	COM	2014
Vaikų apsaugos sistemų stiprinimas siekiant užtikrinti jų saugų grįžimą ir užkirsti kelią pakartotinei prekybai vaikais	VN	2015
Geriausios praktikos, susijusios su vaikų, prekybos žmonėmis aukų, globėjų ir (arba) atstovų vaidmeniu, modelis	COM / FRA	2014
Informavimas apie ES teisėje nustatytas darbo, socialines, aukų ir migrantų teises	COM	2013
Informacijos apie darbo, socialines, aukų ir migrantų teises sklaida nacionaliniu lygmeniu	VN / COM	2014

PRIORITETAI IR PRIEMONĖS	ATSAKO	LAIKAS
B PRIORITETAS. Stiprinti prekybos žmonėmis prevenciją		
Moksliniai tyrimai, kurių tikslas – iširti, kaip sumažinti prekybos žmonėmis aukų teikiamų paslaugų paklausą	COM	2013
Europos įmonių kovos su prekyba žmonėmis koalicijos sudarymas	COM	2014
Paklausos mažinimo modeliai ir gairės	COM / Europos įmonių koalicija	2016
Suinteresuotųjų šalių taikomų prekybos žmonėmis prevencijos iniciatyvų analizė	COM	2013
ES masto informavimo kampanijos, skirtos konkrečioms rizikos grupėms	COM	2014

PRIORITETAI IR PRIEMONĖS	ATSAKO	LAIKAS
C PRIORITETAS. Griežtinti prekyautojų žmonėmis baudžiamąjį persekiojimą		
Nacionalinių daugiasričių teisėsaugos tarnybų, atsakingų už kovą su prekyba žmonėmis, įsteigimas	VN	Vykdoma
Aktyvūs prekybos žmonėmis bylų finansiniai tyrimai ir bendradarbiavimas su ES agentūromis	VN	2013
Iš valstybių narių gautos informacijos apie prekybos žmonėmis bylų finansinius tyrimus analizė	Europol / VN	2015
Bendros tyrimų grupės	VN / ES agentūros	Vykdoma

Viso ES agentūrų potencialo išnaudojimas	VN / ES agentūros	Vykdoma
Eurojusto kovos su prekyba žmonėmis veiksmų plano vykdymas	Eurojustas / VN	2013
Regioninis bendradarbiavimas kovojant su prekyba žmonėmis maršrutuose iš Rytų į ES	COM	2012

PRIORITETAIR PRIEMONĖS	ATSAKO	LAIKAS
D PRIORITETAS. Gerinti pagrindinių veikėjų tarpusavio veiklos koordinavimą, bendradarbiavimą ir politikos derinimą		
ES teisingumo ir vidaus reikalų agentūros pasirašytos bendros deklaracijos vykdymo koordinavimas ir stebėjimas	COM	Vykdoma
ES masto veiklos koordinavimo mechanizmo stiprinimas siekiant remti neoficialų nacionalinių pranešėjų ar lygiaverčių subjektų tinklą	COM / VN	2013
Galimas bendradarbiavimo mechanizmų įdiegimas ES delegacijose prioritetinėse trečiosiose šalyse ir regionuose	COM / EIVT / VN	2013
Partnerystės su tarptautinėmis organizacijomis stiprinimas ir oficialus įteisinimas	COM / tarptautinės organizacijos / EIVT	Vykdoma
Prekybos žmonėmis klausimo įtraukimas į nuostatas dėl žmogaus teisių	COM / EIVT	Vykdoma
Trečiosiose šalyse ir regionuose vykdomų kovos su prekyba žmonėmis projektų finansavimas	COM / EIVT	Vykdoma
ES pilietinės visuomenės organizacijų ir paslaugų teikėjų forumas	COM	2013

ES finansuojamų kovos su prekyba žmonėmis projektų peržiūra	COM	2014
Pagrindinių teisių kovos su prekyba žmonėmis politikoje ir susijusiose priemonėse vertinimo priemonė	COM / FRA	2014
Parama valstybėms narėms įgyvendinti vertinimo priemonę	COM / VN	Vykdoma
Teisminių institucijų ir tarpvalstybinės teisėsaugos pareigūnams skirto mokymo stiprinimas	COM / ES agentūros / VN	2012
Didesnio politikos nuoseklumo užtikrinimas pasitelkiant mokymo programas	COM / VN	Vykdoma

PRIORITETAI IR PRIEMONĖS	ATSAKO	LAIKAS
E PRIORITETAS. Gilinti žinias apie kintančias prekybos žmonėmis tendencijas ir veiksmingai į jas reaguoti		
ES masto duomenų rinkimo ir skelbimo sistema, kurioje duomenys suskirstyti pagal aukų lytį ir amžių	COM / VN	2012
Vėliau rinksimų 2011 ir 2012 m. duomenų palyginamumas ir patikimumas	COM / VN / Nacionaliniai pranešėjai	2014
Moksliniai tyrimai, susiję su prekybos žmonėmis lyties aspektais	COM	2013
Moksliniai tyrimai, susiję su asmenų, kuriems gresia didelė rizika tapti prekybos žmonėmis aukomis, grupėmis	COM	2014
Moksliniai tyrimai, susiję su verbavimu internete ir socialiniuose tinkluose	COM / VN	2014
Teismų praktikos, susijusios su prekyba žmonėmis ar išnaudojimu darbo tikslais, tyrimas	COM / VN	2013

Valdžios institucijoms skirtas laikinojo darbo agentūrų ir tarpinių agentūrų veiklos stebėjimo geriausios praktikos vadovas	<i>Eurofound</i> / COM	2015
Bendradarbiavimas su darbo, socialinės apsaugos, sveikatos, saugos ir žuvininkystės inspektorais	COM	2013